

TÜRKİYE İÇİN TARIMIN ÖNEMİ

SAMİ DOĞAN

ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI ÖNCEKİ GENEL BAŞKANI

GİRİŞ

- Tarım sektörü, Cumhuriyetimizin kuruluşundan günümüze kadar, ülkemizin ekonomik ve sosyal gelişmesinde çok önemli görevler üstlenmiş ve bu görevini günümüze kadar sürdürmüştür.

TARIM SEKTÖRÜNÜN ÖNEMİ VE DESTEKLENME GEREĞİ :

- Ülke nüfusunun beslenmesini sağlaması,
 - Milli gelire ve istihdama katkı sağlaması,
 - Sanayi sektörünün hammadde ihtiyacını karşılaması,
 - Sanayiye sermaye aktarması,
 - İhracata doğrudan ve dolaylı katkıda bulunması,
- Bu gibi nedenlerden dolayı, tarım ekonomimizde vazgeçilmez bir sektördür.

Milli ekonomiye olan yukarıda belirtilen katkıları yanında tarım sektörü:

- Stratejik bir silah olan gıda ürünlerini üretmesi,
- Giyinme,
- Beslenme,
- Sağlıklı çevrenin oluşması ve korunması, ekolojik dengenin kurulması ve sürdürülebilirliği, gibi nedenlerden dolayı tüm ülke halkını ilgilendirmesi son derece önemli ve etkili bir sektör olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

- *Gelişmiş ülkeler tarım sektörlerini geliştirmekte olan ülkelere karşı her zaman daha fazla oranda korumuştur.*
- *Bunun nedeni, tarımsal nüfusa diğer sektörlerdekine yakın bir tutarda gelir sağlayarak, tarımsal nüfustaki düşüşü engellemek olarak açıklanmaktadır.*
- *Bu doğrultuda gelişmiş ülkelerdeki desteklemeler, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) tarım anlaşmasıyla, tarımsal ürünler üzerindeki ticareti bozucu etkisi olan doğrudan desteklemelerin kaldırılmasına kadar, ürün fiyatlarına müdahaleler yoluyla sağlanmıştır.*

TARIM SEKTÖRÜ NEDEN DESTEKLENİR?

- Tarımsal üretim doğa koşullarına bağlı olduğu için **risk ve belirsizlik yüksektir,**
- Tarımsal ürünlerin arz ve talep esneklikleri düşüktür. Bu ürünlerin arzında ya da talebinde artış ya da azalış şeklindeki küçük bir değişiklik, fiyatlarında büyük dalgalanmalara neden olmaktadır.
- Tarımsal üretim dönemleri diğer sektörlerle kıyasla daha uzundur ve belirli zamanlarda yoğunlaşmaktadır.

- Tarımsal üretim zaman aldığı için sermaye üretim hızı düşük kalmaktadır.
- Diğer sektörlerle göre kullanılan birim kaynak başına getirisi çok düşüktür.
- **Tarımsal ürünlerin depolanması ve muhafazası ancak belirli koşullarda yapılabilir.**
- **Tarım ,toplumun beslenmesi için stratejik öneme sahiptir.**

- **Gıda Güvenliği: Sağlıklı ve kusursuz gıda üretimini** sağlamak için gıdaların, üretim, işleme ve dağıtımları sırasında gerekli kurallara uyulması ve önlemlerin alınması.
- **Gıda Güvencesi:** Tarımsal üretime ilişkin çevresel, ekonomik ve sosyal **sürdürülebilirliğin** sağlanması için “Tarım Sektörü” desteklenmektedir.
- **Diğer bir destek nedeni de üreticilerin gelir düzeyinin artırılmasına ilişkin politikalardır.**

- Bizim gibi gelişme yolundaki ülkelerde ise tarımın önemi bir kat daha fazladır. **Tarım sadece sektörü değil, ürettiği temel ürünler nedeniyle tüm ülkeyi doğrudan etkilemektedir. Bugün 80 milyonu aşan nüfusumuzun beslenme ihtiyacını karşılayarak nesillerin devam etmesini sağlaması nedeniyle çok önemli bir konumdadır.** Diğer yandan ülke ekonomisine ve istihdama da büyük katkı sağlamaktadır.

ÜLKEMİZDE TARIM POLİTİKALARININ HEDEFİ NE OLMALIDIR ?

Pek çok ülkede olduğu gibi Ülkemizde de genel olarak tarım politikasının amacı şunlar olmalıdır ;

- Artan nüfusun beslenme ihtiyacının karşılanması,
- Üretim düzeyi ve verimin artırılması,
- Üretimde doğal etkenlerin etkisinin azaltılması,
- Tarımsal ürünlerde kendine yeterlilik düzeyinin yükseltilmesi,
- Tarımsal gelirlerin artırılarak süreklilik kazandırılması,
- Tarım ürünleri ihracatının artırılması ve,
- Kırsal kesimin kalkınması dır.

- Günümüzde, tarım sektörünün ekonomik kalkınmaya katkı sağlamasından çok, gıda güvenliği ve güvenilirliğinin sağlanması, tarımsal gelirin iyileştirilmesi ve süreklilik kazandırılması, tarım ürünleri arzı ve fiyatlarında istikrar sağlanması konuları önem kazanmıştır.

- Ülkemizde de belirlenen bu amaçlara ulaşabilmek için önemli çalışmalar yapılarak tarıma ve çiftçiye özel ilgi gösterilmiştir. Özellikle cumhuriyetin ilk on yılında devletin köylü yanlısı olduğu uygulamalar bilinmektedir. Ünlü “ Köylü Milletin Efendisidir” sözcüğü bu dönemin en önemli sloganıdır.

- 1950-1960 yılları arasında liberal ekonomi yaklaşımları benimsenmiş olmakla birlikte, tarıma dönük devlet desteği ve korumacılık devam etmiştir. Planlı dönemde de bazı politika değişikliklerine rağmen tarıma yönelik destekler sürdürülmüştür.
- Tarım Politikalarındaki önemli değişme 24 Ocak 1980 ekonomik kararlarıyla uygulamaya konularak, destekleme alımı kapsamına alınan tarımsal ürünlerin sayısı (30 üründen 20 ürüne) azaltılmıştır.

- Diğer bir müdahale 5 Nisan 1994 tarihinde Tansu Çiller Hükümeti tarafından yapılmış, destekleme kapsamına alınan ürün sayısı önce 10'a daha sonra 8 ürüne indirilmiştir.
- *Son olarak 1999 yılı Aralık ayındaki IMF ve Dünya Bankası ile yapılan anlaşma çerçevesinde tarımsal ürünlerin devlet alımlarına son verilmiş ve özellikle bu tarihten itibaren tarım ürünlerinde ithalat serüveni başlamıştır.*
- *Dönemin Ekonomi Bakanı : Kemal DERVİŞ'tir.*

- *Aralık 1999 tarihinde T.C. Hükümeti ile IMF arasında imzalanan Stand- by anlaşması kapsamında sunulan Niyet Mektubunda yer alan tarımla ilgili bölüm özet olarak ;*

- a) *Uygulanmakta olan mevcut destekleme politikalarından vazgeçilerek yerine küçük üreticiyi hedef alan araziye dayalı Doğrudan Gelir Desteği Sistemine geçilmesi 2000 yılında pilot uygulama yapılması, 2001 yılında ülkenin yarısında uygulama yapılması ve 2002 yılında tüm Türkiye'yi kapsaması öngörülmüştür.*
- b) *2000 yılı hububat destekleme fiyatları, tahmin edilen dünya piyasa fiyatlarının (C.İ.F piyasa fiyatının) % 35 inden fazla olmayacak şekilde belirlenmesi ve 2001 yılında bu farkın daha da azaltılması kararlaştırılmıştır.*

- *c)- 2000 yılında şekerpancarı destekleme fiyatı nın hedeflenmesi enflasyon oranına göre arttırılması, tüm destekleme alımlarına 2002 yılında sona erdirilmesi öngörülmüştür.*
- *d) Hükümet adına bazı tarımsal ürünlerde (sanayi) destekleme alımı yapan Tarım Satış Kooperatif ve Birliklerinin özerk yapıya kavuşturulması doğrultusunda yasa çıkartılması karar altına alınmıştır.*

- *e- Hükümetin çiftçilere verilen kredi sübvansiyonunu aşamalı olarak ortadan kaldırılması benimsenmiştir.*
- *f) Gübre ve diğer girdi sübvansiyonlarının 2000 ve 2001 yıllarında nominal olarak sabit tutulması ve 2002 yılında kredi desteği dahil bütün girdi desteğinin kaldırılması kararlaştırılmıştır.*
- *Bu kararların tamamı ‘Tarım Sektörü’nün’ kaderiyle başbaşa bırakılması sonucunu doğurmuştur.*

- Günümüzde tarımsal destekleme politikaları yetersiz de olsa; fiyat müdahaleleri, Alan bazlı ödemeler, telafi edici ödemeler, fark ödemesi, arz açığı olan ürünlere ödenen ödemeler, hayvancılık destekleri, kırsal kalkınma amaçlı ödemeler, tarım sigortası destekleme ödemeleri, girdi destekleri, zirai kredi faiz sübvansiyonları, doğal afet ödemeleri gibi nakdi desteklerle; araştırma, eğitim , yayım ve kontrol gibi genel hizmetler ve büyük ölçüde kamu tarafından sürdürülen tarımsal alt yapı yatırımları ve ithalatta uygulanan korumalar ve ihracat teşvikleri ile sürdürülmektedir. Genelde, koordine yapılamayan ve birbirinden kopuk yürütülen bu uygulama, destek ve teşvikleri verimli kılmamaktadır.

I-TARIMIN ÜLKE EKONOMİSİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

MİLLİ GELİR, İSTİHDAM, NÜFUS

- **1923 yılında Gayri Safi Milli Hasıla'nın % 40'ını** oluşturan tarım sektörü bu oranını çok küçük değişikliklerle 1970 li yıllara kadar getirmiştir. Bu oran **Sabit fiyatlarla 1980 yılında %25'e 1990 yılında % 17 ve 2016 yılında yaklaşık %6,4 olmuştur. Doksan üç yıllık dönemde tarımın GSMH içindeki payı yaklaşık %84 oranında düşmüştür.** Bu düşmeye rağmen bugün bile ülkemiz ekonomisinde tarımın payı ,diğer gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında çok yüksek orandadır.

- Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de tarımsal üretim büyük ölçüde doğa koşullarına bağlı, risk ve belirsizliği oldukça yüksek bir ekonomik faaliyettir. Bu özelliğinden dolayı tüm ülkeler tarıma özel ilgi göstererek tarım politikalarını belirlemişlerdir.
- Özellikle Gelişmiş ülkeler gıda güvencelerini garanti altına almak için tarım sektörünü öncelikli sektörler arasına alarak bu sektörü desteklemiş ve hiç bir zaman kendi insanların beslenmesini başka ülkelerin inisiyatifine bırakmamışlardır. Bundan dolayı gelişmiş ülkelerin tamamının tarımı gelişmiştir. Diğer bir anlatımla tarımı gelişmemiş kalkınmış ülke yoktur.

GAYRİ SAFİ YURTIÇİ HASILADAKİ GELİŞME VE TARIMIN PAYI

	TARIM (1000 TL)	Tarımdaki büyüme (%)	GSYH (1000 TL)	GSYH	TARIMIN PAYI (%)
1998	70 538 635	-	710 091 469	-	9,9
1999	67 321 179	-4,56	686 024 304	-3,39	9,8
2000	71 635 947	6,41	731 576 737	6,64	9,8
2001	65 268 477	-8,89	687 957 859	-5,96	9,5
2002	70 933 969	8,68	732 195 466	6,43	9,7
2003	69 851 232	-1,53	773 258 855	5,61	9,0
2004	72 612 426	3,95	847 834 434	9,64	8,6
2005	78 370 970	7,93	924 223 073	9,01	8,5
2006	79 585 310	1,55	989 932 592	7,11	8,0
2007	74 636 413	-6,22	1 039 730 731	5,03	7,2
2008	78 013 732	4,53	1 048 519 070	0,85	7,4
2009	81 234 274	4,13	999 191 848	-4,70	8,1
2010	87 464 906	7,67	1 083 996 979	8,49	8,1
2011	90 473 489	3,44	1 204 466 935	11,11	7,5
2012	92 459 744	2,20	1 262 160 182	4,79	7,3
2013	94 603 925	2,32	1 369 334 107	8,49	6,9
2014	95 164 941	0,59	1 440 083 365	5,17	6,6
2015	104 084 510	9,12	1 527 725 206	6,06	6,8
2016	101 399 804	-2,60	1 576 365 403	3,20	6,4

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

KIRSAL NÜFUSTAKİ DEĞİŞMELER

	Toplam Nüfus	Şehir Nüfusu	Kırsal Alan Nüfusu	Kırsal Nüfus Oranı(%)
1927	13 648 270	3 305 879	10 342 391	75,78
1950	20 947 188	5 244 337	15 702 851	74,96
1970	35 605 176	13 691 101	21 914 075	61,55
1980	44 736 957	19 645 007	25 091 950	56,09
1990	56 473 035	33 326 351	23 146 684	40,99
2000	67 803 927	44 006 274	23 797 653	35,10
2007	70 586 256	49 747 859	20 838 397	29,52
2010	73 722 988	56 222 356	17 500 632	23,74
2011	74 724 269	57 385 706	17 338 563	23,20
2012	75 627 384	58 448 431	17 178 953	22,72
2013	76 667 864	70 034 413	6 633 451	8,65
2014	77 695 904	71 286 182	6 409 722	8,25
2015	78 741 053	72 523 134	6 217 919	7,90
2016	79 814 871	73 671 748	6 143 123	7,70
2017	80 810 525	74 761 132	6 049 393	7,49

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

- 1927 yılında yapılan ilk nüfus sayımında %75.6 olan kırsal alan nüfusu 2017 yılı sonunda %7,49'a düşmüş gözükmesine rağmen halen yaklaşık %20 nüfusun kırsal alanda yaşadığı bilinmektedir.

TARIM SEKTÖRÜNÜN TOPLAM İSTİHDAMDAKİ PAYI

Yıllar	Toplam İstihdam içinde Tarım sektörünün Payı %	Tarım Sektörü istihdamı (1000 kişi)
1995	46,6	9538
1996	42,8	8736
1997	40,8	8299
1998	40,5	8461
1999	41,4	8872
2000	36,0	7769
2001	37,6	8089
2002	35,4	7558
2003	33,9	7165
2004	29,1	7400
2005	25,7	5154
2010	25,2	5683
2011	25,5	6143
2012	24,6	6097
2013	23,6	6015
2014	21,1	5470
2015	20,6	5483
2016	19,5	5305
2017	19,3	5534

- Doksanlı yılların başında toplam istihdamda yaklaşık %50 olan tarımın payı 2017 yılında %20'nin altına düşmüştür (%19,3).

TARIMSAL YAPI, ARAZİ VARLIĞI VE TOPRAK KULLANIMI

- Türkiye'nin tarım yapılabilen toprakları Arazi Kullanım Yetenek Sınıflandırmasına göre sınıflandırıldığında birinci sınıf arazi miktarı 4,8 milyon hektar, ikinci sınıf arazi miktarı 5,9 milyon hektar, üçüncü sınıf arazi 6,2 milyon hektar ve dördüncü sınıf arazi miktarı ise 4,6 milyon hektardır. Mutlak tarım arazisi diye adlandırılan 1.ve 2. sınıf tarım arazisi toplamı 10.7 milyon hektardır.

- 1940 yılında 14 milyon 800 bin hektar olan ekili ve dikili alan, 2000 yılında 26.5 milyon hektara ulaşmıştır. 2000 yılından sonra ekili ve dikili alanlarda önemli daralma olmuş 2016 yılında ekili ve dikili alanlar 23,7 milyon hektara düşmüştür. Ekili ve dikili alanların yaklaşık 8.5 milyon hektarı ekonomik olarak sulanabilir özellikte olup, bunun ancak 4.2 milyon hektarı (3,2 milyon hektarı kamu sulaması) sulanabilmektedir.

- Ülkemizde özellikle İç Anadolu bölgesi başta olmak üzere bazı bölgelerimizde yağış eksikliğinden dolayı nadas uygulamalı tarım yapılmaktadır. 2016 yılı itibariyle İşlenen yaklaşık 19,6 milyon hektar tarla alanının yaklaşık 4 milyon hektarı her yıl nadasa bırakılmaktadır (Dolayısıyla her yıl yaklaşık 15,6 milyon hektar alanda tarla tarımı yapılmaktadır). Diğer taraftan 2016 yılı itibariyle 804 bin hektar alanda sebze, 2,048 bin hektar alanda meyve ve çok yıllık bitkiler, 435 bin hektar alanda bağ ve 846 bin hektar alanda da zeytin üretimi yapılmaktadır.

TARIM SAYIMLARINA GÖRE TÜRKİYE'DE İŞLETME SAYISI

YILLAR	1950		1980		1991		2001	
İŞLETME GENİŞLİĞİ (DA)	İŞLETME SAYISI(%)	İŞLENEN ALAN(%)	İŞLETME SAYISI(%)	İŞLENEN ALAN(%)	İŞLETME SAYISI(%)	İŞLENEN ALAN(%)	İŞLETME SAYISI(%)	İŞLENEN ALAN(%)
1-20	30,6	4,3	28,4	4,1	36,7	5,6	33,4	5,3
21-50	31,6	14,3	32,7	15,9	31,1	16,6	31,5	16
51-100	21,8	20,7	20,8	21,3	17,5	19,9	18,5	20,7
101-200	10,3	19,3	11,8	23,8	9,4	20,9	10,8	23,8
201-500	4,2	16,6	5,5	22,7	4,4	19,8	5,1	22,8
501- +	1,5	24,8	0,8	12,2	0,9	17,2	0,7	11,4
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100
MİKTAR (1000 Adet-Ha.)	2.528	19.452	3.559	22.764	3.967	23.451	3.022	18.435

KAYNAK: TÜİK TARIM SAYIMLARI

- 2016 yılı itibariyle Tarla ürünleri içerisinde %73,7 ekiliş oranıyla en büyük yeri tahıllar almaktadır. Tahıllar içerisinde de %66,9 ekiliş oranı ile buğday ilk sırada yer almaktadır. Yağlı tohumlu bitkilerin ekiliş alanı %5,8, baklagillerin alanı %4,6, Endüstri bitkileri alanı %6,3 oluştururken kalan kısımda ise diğer tarım ürünleri yetiştirilmektedir.

- Ülkemizde işletme büyüklüğü giderek küçülmektedir. 1950 tarım sayımında ortalama arazi büyüklüğü 77.3 dekar, 1980 tarım sayımında 64 dekar ve son tarım sayımında (2001) 61 dekar dır. Ülkemizdeki tarım işletmelerinin %64,9 unda arazi büyüklüğü 50 dekarın altında ve işletmelerin yaklaşık %83,4 unda arazi büyüklüğü 100 dekarın altındadır.

- Diğer taraftan küçülen bu işletmeler ortalama 5 parçadan oluşmaktadır. Dolayısıyla ülkemizdeki bu tarımsal yapı ve işletme büyüklüğü ile tarımda istenilen ölçüde teknoloji kullanılamamakta ve kullanılan girdilerden de istenilen verimlilik sağlanamamaktadır.

- 2002-2017 yılları arasında ekilebilir tarım alanlarında %11 azalma olmuştur. 2002 yılında 26.570.000 hektar olan tarım alanı 2.686.000 hektar azalarak 23.711.000 hektara düşmüştür. Bu dönemde en büyük alan azalışı baklagillerde olmuştur. Baklagil ekim alanları %47,4 oranında azalmıştır. Hububat ekim alanlarında yaklaşık %18 alan azalması olmuştur. Tütün, şekerpancarı, patates ve pamuk ekim alanlarında da azalma olmuştur.

TARIM VE ORMAN ALANLARI (000 HA. 1990-2016)

Tarım ve Orman Alanları (000 Ha. 1990-2016)

	Top Tarım Alanı (Çayır-Mera Dahil)	Toplam Tarım Alanı	Toplam İşlenen Tarla Alanı	Tarla Bitkileri Ekim Alanı	Nadas	Sebz e Alanı	Uzun Ömürlü Bitkiler	Meyveler	Bağ Alanı	Zeytin Alanı	Çayır Mera alanı	Orman Alanı
1990	42 033	27 856	24 827	18 868	5 324	635	3 029	1 583	580	866	14 177	20 199
2000	38 757	26 379	23 768	18 038	4 826	904	2 611	1 476	535	600	12 378	20 763
2002	41 196	26 579	23 905	17 935	5 040	930	2 674	1 524	530	620	14 617	20 763
2003	40 644	26 027	23 310	17 408	4 991	911	2 717	1 562	530	625	14 617	20 763
2004	41 210	26 593	23 813	17 962	4 956	895	2 780	1 616	520	644	14 617	20 763
2005	41 223	26 606	23 775	18 005	4 876	894	2 831	1 653	516	662	14 617	21 189
2006	40 493	25 876	22 981	17 440	4 691	850	2 895	1 670	514	712	14 617	21 189
2007	39 504	24 887	21 979	16 945	4 219	815	2 909	1 671	485	753	14 617	21 189
2008	39 122	24 505	21 555	16 460	4 259	836	2 950	1 693	483	774	14 617	21 189
2009	38 912	24 295	21 351	16 217	4 323	811	2 943	1 686	479	778	14 617	21 390
2010	39 011	24 394	21 384	16 333	4 249	802	3 011	1 749	478	784	14 617	21 537
2011	38 231	23 614	20 523	15 692	4 017	810	3 091	1 820	473	798	14 617	21 537
2012	38 399	23 782	20 581	15 463	4 286	827	3 201	1 925	462	814	14 617	21 678
2013	38 423	23 806	20 574	15 613	4 148	808	3 232	1 937	469	826	14 617	21 678
2014	38 558	23 941	20 699	15 782	4 108	804	3 243	1 950	467	826	14 617	21 678
2015	38 551	23 934	20 650	15 723	4 114	808	3 284	1 985	462	837	14 617	22 343
2016	38 328	23 711	20 382	15 575	3 998	804	3 329	2 048	435	846	14 617	22 343
2017												

- Alan azalmalarına rağmen bu dönemde yüksek verimli tohum kullanımından dolayı verim artışı meydana gelmiş ve üretim miktarlarında hissedilir düzeyde düşüş olmamıştır.

2002-2017 YILLARI ARASINDA TARIMSAL ÜRÜNLERİN ÜRETİMLERİNDEKİ DEĞİŞME

Ürünler	2002	2017	% Değişme	Ürünler	2002	2017	% Değişme	Ürünler	2002	2017	% Değişme	Ürünler	2002	2017	% Değişme
Buğday	19.500	21.000	7,7	Domates	9.450	12.750	34,9	Elma	2.200	3.032	37,8	Koyun Baş	25.174	33.678	33,8
Arpa	8.300	7.100	-14,5	Hıyar	1.670	1.828	9,5	Armut	340	503	47,9	Keçi Baş	6.519	10.419	59,8
Mısır	2.100	5.900	181,0	Biber	1.750	2.608	49,0	Şeftali	470	771	64,0	Koyun-Keçi Sütü	864	1.865	115,9
Çeltik	360	900	150,0	Patlıcan	955	884	-7,4	Kayısı	460	985	114,1	Kırmızı Et	419	1.173	180,0
Nohut	860	470	-45,3	T.Fasulye	515	630	22,3	Kiraz	265	627	136,6	Tavuk Eti	696	1.879	169,9
K.Fasulye	210	239	13,8	Kavun	1.820	1.813	-0,4	Zeytin	1.800	2.100	16,7	Hindi Eti	30,4	47	53,0
Kır.Mercimek	630	400	-36,5	Karpuz	4.575	4.011	-12,3	A.Fıstığı	35	78	122,9	Yumurta Sayısı (1000 adet)	11.555	18.098	56,6
Yeş.Mercimek	216	30	-86,1	K.Soğan	2.050	2.131	4,0	Fındık	600	675	12,5	Siğir Baş (Kültür)	1.860	7.805	319,6
Soya	75	140	86,7	Üzüm	3.500	4.200	20,0	Çay	792	1.300	64,1	Siğir Baş(Melez)	4.358	6.536	50,0
Ayçiçeği	860	1.960	127,9	Muz	95	369	288,4					Siğir Baş (Yerli)	3.586	1.603	-55,3
Tütün	153	80	-47,7	İncir	280	305	8,9					Siğir Baş Toplam	9.804	15.944	62,6
Şekerpancarı	16.523	20.828	26,1	Portakal	1.250	1.950	56,0					Siğir Sütü Üretimi (1000 Ton)	7.491	18.762	150,5
Pamuk	2.542	2.450	-3,6	Mandalina	390	1.550	297,4								
Patates	5.200	4.800	-7,7	Limon	420	1.007	139,8								

Kaynak: TÜİK

Not:Yumurta sayısı, tavuk eti, kırmızı et ve süt üretimi 2016 yılına aittir.

SU ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ

SU ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ (TON)

	Deniz Ürünleri	Yetiştiricilik Üretimi	Tatlı su Ürünleri	TOPLAM
2004	504 897	94 010	45 585	644 492
2005	380 381	118 277	46 115	544 773
2006	488 966	128 943	44 082	661 991
2007	589 129	139 873	43 321	772 323
2008	453 113	152 186	41 011	646 310
2009	425 046	158 729	39 187	622 962
2010	445 680	167 141	40 259	653 080
2011	477 658	188 790	37 097	703 545
2012	396 322	212 410	36 120	644 852
2013	339 047	233 394	35 074	607 515
2014	266 078	235 133	36 134	537 345
2015	397 731	240 334	34 176	672 241
2016	301 464	253 395	33 856	588 715

Kaynak:TÜİK

TARIM ÜRÜNLERİNDE DİŞ TİCARET

GENEL İTHALAT VE TARIM ÜRÜNLERİ İTHALATI (Milyar ABD Doları)

	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Toplam İthalat	116,8	185,5	240,8	236,5	251,7	242,2	207,2	198,6	210,7
Tarım Ürünleri İthalatı	6,4	11,9	15,8	14,2	15,3	16,3	14,1	13,8	14,6
Tarım Ürün. İthalatının Top. İthalata Oranı (%)	5,53	6,44	6,56	6,02	6,07	6,75	6,82	6,97	6,92

Kaynak: TUİK

- 12 yıllık dönemde toplam ithalat değerindeki artış %80,6 iken, tarım ürünleri ithalatındaki artış %128,1 olmuştur. Bu dönemde tarım ürünleri ithalatındaki artış, genel ithalat artışından yaklaşık %50 daha fazla olmuştur.

- Tarım ürünleri ithalatında önde gelen ürünler; hububat (1,2-2,3 milyar dolar), yağlı tohumlu bitkiler ve diğer bitkiler (1,5-2,2 milyar dolar), pamuk ve pamuklu mensucat (2,1-3,6 milyar dolar), hayvansal ve bitkiler katı sıvı yağlar(0,9-2,1 milyar dolar), hayvan yemleri(0,8-1,4 milyar dolar), tütün ve sigara (0,4-0,6 milyar dolar) dır.

TARIM ÜRÜNLERİNDE DIŞ TİCARET

GENEL İHRACAT VE TARIM ÜRÜNLERİ İHRACATI (Milyar ABD Doları)

	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Toplam İhracat	73,5	113,9	134,9	152,5	151,8	157,6	143,8	143,2	142,5
Tarım Ürünleri İhracatı	9,3	13,8	16,7	17,4	19,3	20,3	18,8	17,1	18,3
Tarım Ür. İhracatının Toplam İhracatta Payı (%)	12,63	12,1	12,4	11,4	12,7	12,9	13,1	11,9	12,8

- 12 yıllık dönemde toplam ihracat değerindeki artış %93,9 iken, tarım ürünleri ihracatındaki artış %96,8 olmuştur. Bu dönemde genel ihracattaki artış ile tarım ürünleri ihracatındaki artış hemen hemen aynı düzeydedir..

- Ele alınan 12 yıllık dönemde toplam ihracat içinde tarımın payı %12,6 den, %1,5 artışla %12,8 e yükselmiştir. Aynı dönemde tarım ürünleri ithalatı toplam ithalat içinde %5,5 iken, %25,45 artışla %6,9 a çıkmıştır.
- Sonuç olarak, AKP iktidarı döneminde tarım sektörü dış ticaret açısından büyük kayba uğramıştır.

- Diğer taraftan 25 Nisan 2006 tarihinde yasalaşan 5488 sayılı Tarım Kanununda, tarımsal desteklemeler için bütçeden ayrılacak toplam kaynağın GSMH'nin %1'inden az olamayacağı hükme bağlanmıştır.

KANUNA RAĞMEN; 12 YILDA TARIM SEKTÖRÜNE 102 MİLYAR TL AZ ÖDEME YAPILMIŞTIR. DİĞER BİR ANLATIMLA TÜRK ÇİFTÇİSİ DEVLETEN 102 MİLYAR TL ALACAKLIDIR.

YILLAR	GSYH (Milyon TL)	GSYH (Dolar)	Tarımsal Destekler (Milyon TL)	Tarımsal Destekler (Bin Dolar)	Tarımsal Desteğin GSYH Oranı(%)	Milli Gelirin %1'i	Fark (Milyon TL)
2002	359.359	236.338	2.276	1.589.385	0,63	3.594	
2003	468.015	313.776	3.015	2.020.777	0,64	4.680	
2004	577.023	402.952	3.084	2.153.631	0,53	5.770	
2005	673.703	499.874	3.708	2.750.742	0,55	6.737	
2006	789.228	547.832	4.747	3.294.240	0,60	7.892	-3.145
2007	880.461	677.438	5.643	4.340.769	0,64	8.805	-3.162
2008	994.783	776.643	5.864	4.577.674	0,59	9.948	-4.084
2009	999.192	646.893	4.749	3.075.777	0,48	9.992	-5.243
2010	1.160.014	772.365	5.947	3.959.387	0,51	11.600	-5.653
2011	1.394.477	831.696	7.085	4.224.806	0,51	13.945	-6.860
2012	1.569.672	871.125	7.673	4.258.047	0,49	15.697	-8.024
2013	1.809.713	950.355	9.047	4.751.576	0,50	18.097	-9.050
2014	2.044.466	934.857	9.208	4.210.334	0,45	20.445	-11.237
2015	2.338.647	861.879	9.971	3.675.267	0,43	23.386	-13.415
2016	2.608.526	862.746	11.489	3.799.272	0,44	26.085	-14.596
2017	3.035.450	831.630	12.770	3.498.630	0,42	30.355	-17.585
2006-2017 Yılları Arasında Tarım Kanununa göre Tarım sektörünün Kaybı							-102.053

- Ülkemizde son 15 yılda, işlenen tarım alanlarında önemli sayılacak miktarda (2.7 milyon hektar) azalma meydana gelmiştir. Baklagil ekim alanları yaklaşık %50, hububat ekim alanları yaklaşık %20 azalmıştır.

- Olabildiğince ithalat artmıştır. 2007-2016 yılları arasında toplam 41 milyon ton buğday ithal edilerek, 12,3 milyar Dolar ödenmiştir. Aynı dönemde 9.4 milyon ton mısır ithal edilerek, 2,6 milyar dolar ödenmiştir. 2010-2017 yılları arasında sığır ithalatına 4,2 milyar dolar ödenmiştir.

- Üretici örgütlenmesini etkisizleştirilmiştir.
- Büyük işletmeyi her şeyin çözümü görülerek aile işletmeciliğine büyük darbe vurulmuştur.
- Sermaye ağırlıklı tarımsal üretim ön plana çıkarılmıştır.
- Verimli tarım arazileri, meralar şirketlere peşkeş çekilerek üretim dışına çıkarılmıştır.

NE YAPILMALI ?

- Çiftçimizin ve halkımızın önceliklerini içeren politikalar uygulamaya konulmalı,
- Türkiye'nin tarım konusundaki uluslararası taahhütleri gözden geçirilerek tavizlerin lehimize çevrilmesinin yolları zorlanmalı,
- Gerçek üreten bir sektör olan tarım sektörü tüm ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de gereği gibi desteklenmeli,
- Üretim teşvik edilmeli,

- **Özelleştirmeler durdurularak, özellikle Kiralanan TİGEM işletmeleri yeniden gözden geçirilmelidir.**
- **Üreticiler ve köylüler kooperatif, tarım işçileri sendika çatıları altında örgütlenmeli,**
- **Gıda sanayine önem verilmeli, işlenmiş tarım ürünlerinin ihracatına ağırlık verilmeli,**
- **Tutarlı politikalar izlenerek, özellikle ithalattan kaçınılması gerekmektedir.**

- **Tarımsal Desteklemelerde seçici davranılmalı kalite, verimlilik, insan sağlığı, çevre koruma, hayvan refahı, AR-GE ve kırsal kalkınma konuları öncelikli ve daha fazla desteklenmelidir.**
- **Dış piyasalarda rekabet üstünlüğümüz olan meyve, sebze ve kesme çiçek ile istihdama katkıda bulunacak katma değeri yüksek ürünlerin üretimi teşvik edilmelidir.**

- **Tarım Sektörüne verilecek destek ve teşvikler 5 yıllık dönemleri kapsamalı olup, destek ve teşvik miktarları üreticinin planlama yapabilmesi için ekim öncesi açıklanmalıdır.**
- **Aile çiftçiliği desteklenerek köy den göç önlemeli boş bırakılan araziler işlenerek ailenin gelirinin artması sağlamalıdır.**

- **Büyükşehir Belediye Kanunu Hayvancılığın geliştirilmesine engel teşkil etmekte ve meraların yok olmasına neden olmaktadır. Büyükşehir Belediye Kanunu mutlaka yeniden düzenlenerek, kırsal alanlarda tarımsal üretim ve tarımsal sanayi yatırımları mevzuatı basitleştirilmelidir.**
- **Tarım sektöründe uzun vadeli politika ve stratejilerin belirlenerek sürdürülebilir üretimin yapılabilmesi için başta parsel tanıtım bilgileri olmak üzere, toprakların verim kabiliyetlerini, hangi ürünlerin ekildiğini, kullanılan girdileri ve diğer bilgilerin bulunduğu ve kayıt altına alındığı Tarım Bilgi Sistemi (Tarım Sektörü Entegre Yönetim Bilgi Sistemi) oluşturulmalıdır.**

- Şeker kanununda değişiklik yapılarak Nişasta Bazlı Şeker üretim kotası gelişmiş Avrupa ülkeleri (%2) düzeyine indirilmelidir. Şeker pancarı üretimi artırılarak Türkiye'nin şeker talebi yerli üretimden karşılanmalı, Şeker Fabrikalarının özelleştirilmesi derhal gündemden çıkarılmalıdır. (14 Şeker Fabrikası)
- Sulama amaçlı Baraj ve Gölet yapımına ağırlık verilerek, basınçlı sulama sistemleri (damla ve yağmurlama) desteklenmelidir.

- **Demokratik üretici örgütlenmesi**
Desteklenerek, hem üretici hem tüketici kazanmalıdır.
- **Standart ve kaliteli ürün temini için Lisanslı depoculuk faaliyetleri desteklenmelidir.**

DİNLEDİĞİNİZ İÇİN TEŞEKKÜRLER